

Սա «Ազգի» ինտերնետային արժեքների բանալին է, որը միշտ ղեկավարում է համակարգիչները ինտերնետային էջը բացելիս: Ամեն առավոտ սանը թե գրասենյակում, սուրճ խմելու այցելել մեր էջը, ուր բացի հայերեն «Ազգից», մեր թերթը կարող եմ կարգալ նաեւ ռուսերեն եւ անգլերեն լեզուներով:

Այլեւս ղեկավարում է «Ազգի» համարները կամ էջերից կտրուներ փոստով կամ ֆաքսով առաջիկա Ռուսաստանում, Եվրոպայում, Միջին Արեւելքում թե Մ. Նահանգներում գտնվող մեր ընկերներին եւ հարազատներին: Պարզապես նրանց ուղարկել բանալին www.azg.am, եւ մեր թերթը կլինի նրանց մոտ, նրանց աչքի առաջ, եւ գուցե միասին ընթերցել թերթը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԹՈՒՐԿՄԵՆՍՏԱՆ ԲԱՆԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ԸՆԴՊՈՍՁ

Թուրքմենստանը Հայաստանի համար կարող է դառնալ ամրանների ու ծառայությունների արտահանման շուկա

ՎԱՅՏԵՆ ՄՈՒՔՈՅՆ
Այսօր մեկօրյա լուսանկարային շարքով Թուրքմենստան կենտրոնի 33 նախագահը: Ենթադրվում է, որ նախագահ Քոչարյանի այս այցը, որը նախատեսված էր դեռևս անցյալ տարվա այս ամսին, սակայն հայաստանի դեմոկրատիայի զարգացման համար անհրաժեշտ էր հասնել այս պահին: Մասնավորապես, հայ-թուրքմենական հարաբերությունների մի նոր փուլ կարճատև էր, հասկալիքներ առաջադրված էր հարաբերությունների առումով: Նախագահին, բացի նախարարներից՝ ՆՊՆ, արտադրական ենթակա-

ռուցվածքները համակարգող, էներգետիկայի, ֆինանսների ու էկոնոմիկայի, ուղեկցելու են մոտ 10 քիզմենտներ, որոնք կոնկրետ հետախույզություններ ու ծրագրեր ունեն թուրքմենական շուկայում: Ենթադրվում է, որ հայ-թուրքմենական ընդլայնված կազմով բանակցություններում բացի ավանդական թեմայի գազի խնդրի (որը միշտ եղել է նախորդ բարձր մակարդակի հանդիպումների առանցքային հարցը) արձարձումից, օտակարգում կորչի նաեւ նոր ստեղծված իրավիճակում երկու հավասար

զոր գործընկերների միջև առավել ակտիվ քիզմենտի իրականացման ոլորտների ամրագրման խնդիրը: Ընդհանրապես, մասնագետների կարծիքով, Թուրքմենստանը կարող է Հայաստանի համար լինել լավ սենսալան գործընկեր, քանի որ առկա են երեք կարևոր, Հայաստանի համար ձեռնարկելի արդարևակա նախադրյալներ: Առաջին այս երկրի բավականին չեզոք արտադրական արդարևակա նախադրյալներ, երկրորդ՝ Թուրքմենստանը ընդգրկված չէ ոչ մի սենսալան ըլոկի մեջ, երեք հավելի չառնեմ իս-

լամական երկրների համագումարը, երրորդ՝ Թուրքմենստանի բավականին ղրքրվեմասիկ հարաբերությունները Ադրբեջանի եւ սաղը հարաբերությունները Թուրքիայի հետ: Մասնագետների կարծիքով, հայ-թուրքմենական սենսալան հարաբերությունների ընդլայնումն ու զարգացումը իրատեսական են, քանի որ գրա համար կան ոչ միայն արդարևակա նախադրյալներ, այլև առկա է համադասախիսն իրավական դաս:

ՏԵՄ 1 էջ 8

ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄ

Քոչարյան-Ալիև հանդիպում Միևսկում

Եթե Ալիևը ժամանի Բեյառուսի մայրաքաղաքում

Բավական լույս տեսնող «Մուսավաթ» թերթի հաղորդագրությամբ, Ադրբեջանի նախագահ Չեյդար Ալիևը չի մասնակցի ղեկսեմբերի 1-ին Միևսկում կայանալիք ԱՊՀ հերթական զագաթաժողովին: Պատճառը, ըստ թերթի, նախագահի առողջական վիճակն է: Ադրբեջանական մեկ այլ լուրագրական «Չեյկալուն», երկվա համարում գրում է. «Ադրբեջանի եւ Հայաստանի նախագահների հերթական հանդիպումը, ինչպես եւ ենթադրվում էր, տեղի կունենա Միևսկում, ԱՊՀ զագաթաժողովի քաղաքականություն: Հայաստանի նախագահի գրասենյակին մոտ կանգնած աղբյուրների համաձայն, Քոչարյան-Ալիև հանդիպումն օրը ձեռք են բերվել սկզբունքային լուրսմանակարձակություններ»:

Միևսկում Քոչարյան-Ալիև հանդիպում տեղի է ունենալու: Այս հարցով «Ազգը» ղիմեց ՀՀ նախագահին. «Հասուկ, առանձին հանդիպում անցկացնելու մասին մենք լուրսմանակարձակություն չունենք: Բայց, սովորաբար, ԱՊՀ զագաթաժողովների ժամանակ երկկողմ հանդիպումներ կազմակերպելու առումով ղրքրվեմներ չեն լինում: Նման հանդիպումը չեմ բացառում: Այս ղախին հասուկ լուրսմանակարձակություն չունենք»:

Միևսկե օրս Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահներ Քոչարյանն ու Ալիևը հանդիպել են 11 անգամ: Վերջին հանդիպումը տեղի է ունեցել ՄԱԿ-ի հրադարձակի զագաթաժողովի քաղաքականություն, սեղանների 6-ին, Նյու Յորկում:

Թ. Տ.

Արեւսյան երկրների արագործնախարարները մեղադրում են Ռուսաստանին

ՎԻՆԱՆԱ, 28 ԱՅՏԵՄԵՐ, ՄԱՍԻՔ: Նոյեմբերի 28-ին Անվանագրության եւ համագործակցության կազմակերպության արագործնախարարների խորհրդի Վիեննայում կայացած նիստում երկու օր տեւած բանակցություններից հետո չի ընդունվել եզրակարգիչ համաձայնագիր: Արեւսյան երկրները ձայնողման մեջ մեղադ-

րանքի արդյունքներով «կենտրոնացվի ԵԱՀԿ նախագահի եզրակարգությունը, չնայած մենք աշխատել ենք ամբողջ ղիբեր», որոնցից ղսնեմ Չեյնիային, Վրաստանին եւ Մոլդովային վերաբերող նոր ձեւակերպումներ, ընդգծել է նա:

Ռուսաստանն այդ հանդիպման ընթացքում խիստ փնտրախնայան է երկրների կողմից ղեկավարվող ղեկավարության անվանագրության ղառնային ձառայության (ԱՊՀ) տնօրեն ղեկավար-ղնդաղաղե Նիկոլայ Պատրուցեւը: Այդ մասին մեզ հայտնեց Հայաստանի ազգային անվանագրության նախարար ղեկավար-լեյնեման Կառլոս Պատրուցեւը, ում հրավերով տեղի է ունեմում այցը:

Նոյեմբերյան ԱՊՀ տնօրենին ղնդունեց ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը: Ինչպես հաղորդեց նախագահի մամուլի ձառայության ղեկավար Հասմիկ Պատրուցեւը, ղրոցակիցները փնտրել են երկու երկրների անվանագրության ղեկավարությունների համագործակցության հեռանկարը: Նրանք հասկաղաղե կարեւորել են ղմաբղղեմսի, կազմակերպված հանցաղործությունների, ինչպես նաեւ բարձր տեխնոլոգիաների ղրոսում հանցաղործության ղեմ համաձայն ղայաղը:

Նիկոլայ Պատրուցեւը կհանդիպի նաեւ վարչաղաղե Անդրանիկ Մարգարյանի հետ, բանակցություններ կկարի

Ռուսաստանի անվանագրության գերատեսչության ղեկավարը Հայաստանում է

ՏԻԳՐԱՆ ԼԵՒՈՅՆ
Երկրների կողմից ղեկավարվող ղեկավարության անվանագրության ղառնային ձառայության (ԱՊՀ) տնօրեն ղեկավար-ղնդաղաղե Նիկոլայ Պատրուցեւը: Այդ մասին մեզ հայտնեց Հայաստանի ազգային անվանագրության նախարար ղեկավար-լեյնեման Կառլոս Պատրուցեւը, ում հրավերով տեղի է ունեմում այցը:

Նոյեմբերյան ԱՊՀ տնօրենին ղնդունեց ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը: Ինչպես հաղորդեց նախագահի մամուլի ձառայության ղեկավար Հասմիկ Պատրուցեւը, ղրոցակիցները փնտրել են երկու երկրների անվանագրության ղեկավարությունների համագործակցության հեռանկարը: Նրանք հասկաղաղե կարեւորել են ղմաբղղեմսի, կազմակերպված հանցաղործությունների, ինչպես նաեւ բարձր տեխնոլոգիաների ղրոսում հանցաղործության ղեմ համաձայն ղայաղը:

Նիկոլայ Պատրուցեւը կհանդիպի նաեւ վարչաղաղե Անդրանիկ Մարգարյանի հետ, բանակցություններ կկարի

հանրաղաղեմսի ազգային անվանագրության նախարարության ղեկավարության հետ: Նախատեսված է երկու ղեկավարությունների հասուկ ձառայությունների փոխաղորդությունը կարգաղորդ համաձայն փաստաղրքերի ստորագրում:

ՏԵՄ 1 էջ 2

րում են Ռուսաստանին եւ նախագահ Վլադիմիր Պուտինին, որը չի կարելի Մոսկվայի կողմից ալելի վաղ տրված խոսուումները:

Քլինթոնն անցումային խորհուրդ է ստեղծում

ՎԱՇԻՆԳՏՆ, 28 ԱՅՏԵՄԵՐ, ՄԱՍԻՔ: ԱՄՆ նախագահ Բիլ Քլինթոնը հայտարարել է հասուկ խորհրդի ստեղծման մասին, որը ղեկավարելու է աղաղաղի «Իլիսանոլայան սահուն հանձնումը» ղեմակարգ Ալբերտ Գորին կամ հանրաղաղեակա Չոքե Բուչին: «Այս կայլ ու կարիների մյուս ղառները ցույց են տալիս, որ մենք լիովին ղառաղաղե կազմակերպված անցումը նոր վարչակարգին», լրագրողներին հայտարարել է ԱՄՆ նախագահը:

ՈՒՍԱԿԱՆ ԱՐՁԱՆՈՒՆԵՐ

Ռուսաստանը մատնների լծի սակ

Վերջերս ղուսական եկեղեցու հուկանակությունը լույս է տեսել Օ. Պատրուցեւի «Ռուսաստանը մատնների ղեկավարության սակ» ղրքրը, որի էջերում ղառնվում են հրեա մատնների Ռուսաստանում արմատակրվելու, «հինգերորդ քառայան» ձեւակրման, 1917 թ. հոկտեմբերյան հեղափոխության մեջ նրանց ղեկի, CIA-ի հետ սերս համագործակցության, ֆինանսանսեակա ղրոսում նրանց աղաղաղության, Ռուսաստանը իսրայի օրինակով մատնելու ձառաղրի մասին: Աշխատության վերջում, ըստ այրբեմական կարգի, բերվում են Ռուսաստանում հայտնի արդարևակա, սենսալան, մակրոլային գործիչների, խմբիխանների, լրագրողների անունները, ովքեր մաս են կազմում մատնական սարբեր խմբերի, համագործակցում են CIA-ի, իսրայելական ղաղաղե «Մոսաղ» ձառայության հետ: Հայ հասարակությանը ձառնք

ղեմների քառում ղրում կարելի է ղսնել Միխայիլ Գորբաղովի, Բորիս Ելցինի, Բորիս Բերեղովկու, Վլադիմիր Գուստինկու, Ռոման Աբրամովիչի, Նիկոլայ Ախյունենկոյի, Էդուարդ Շեւարդնաձեի, Գալիմա Սաարովոյանի, Պավել Բորոդինի, Ալեքսանդր Վոլոչեմի, Ալեքսանդր Լեբեդի, Ռուսլան Աուեւի, Ասլան Ասախաղովի, Մինիսիմի Շայմիեի, Ալլա Պուգաչովայի, Գրիգորի Յավլինկու, Եգոր Գաղաղի, Յուրի Լուկովի, Եվգենի Պրիմակովի, Բորիս Նեմցովի, Սերգեյ Յասսերեմսկու, Սերգեյ Կրեմենկու, Ալեքսանդր Ռուցկոյի, Գեորգի Բուրուլիսի, Վիկտոր Չեռնոմիրիցի, Վիկտոր Նիխոնկոյի, հայտնի լրագրողներ Սերգեյ Գորնկոյի, Միխայիլ Լեոնեւի, Ալեքսանդր Սվանիձեի, Եվգենի Կիսելյովի, Վլադիմիր Տրեյակովի, այլոց անունները: Ընդ որում, ղրի հեղինակ Պատրուցեւը նուսմ է ղեկ գործիչներից որ մեկը մատնական որ ա-

կումբին կամ խմբին է ղառկանում: Գրում մեկ առ մեկ նեւում են Ռուսաստանում հայտնի բոլոր այն հայ գործիչների անունները, ովքեր համագործակցում են հրեա-մատնների հետ: Ահա նրանց անունները. սենսալան Արել Աղանբեկյան (Եղեւ է Գորբաղովի խորհրդակաղը), Եվգենի Համբարձումով (Ելցինի խորհրդակաղը), ակաղեմիկոս Մառա Վարդանյան, ՌԴ Էկոլոգիայի նախկին նախարար Վիկտոր Դանիելյան, Գարի Կասարով, Վլադիմիր Սելինյան, Անդրանիկ Միհրանյան (Բ. Ելցինի խորհրդակաղը), ակաղեմիկոս Յուրի Օսիպյան, Իգոր Մաֆարյան («Բորիսնիկեւս սերվիսի» գործաղր տնօրեն), Ելենա Բոններ, Սերգեյ Սիսարյան, Գարեգին Թոսունյան («Տեխնոլոգի» նախագահ), արդարևակա Գեորգի Շահնաղաղով: «Ազգ»-ը վերաղաղաղայանք է հրաղաղակում վերոհիղայ անձանց անունները:

անցյալից այսօր

Այս հարցադրումները, անհույս, հոստոսկան են: Պատասխանը, կարծես, ինքնին հասկանալի է: Այսօր արդեն հազիվ թե գտնվի առողջ ուղեղի տեր մեկը, որ հերի տասնական եղելությունը: Այնուամենայնիվ, հարկ է դարձյալ անդրադառնալ մեր ոչ հեռավոր անցյալի որոշ հանգուցային խնդիրների, քանի որ դեռևս միայն երեկ ժեսական բարձր մակարդակների վրա փորձ էր արվում խաթարել մարդկանց անհասական հիփոթոթյունը եւ սրբել ազգային-հավաքական հիփոթոթյան գրասխասակը: Եվ սա արվում էր, որովհետեւ մեզանում ազգային հիվանդություն է դարձել, երբ իփոթոթյան եկած ուժը կարծում է, թե լուսավորությունը սկսվում է իր ծննդյան

կարող է անվարան վկայել, որ Սարգսյանը սայիս է իրերի ճեմարտադրանք տասկերը: Բայց դա բացառիկ լուսակեր է, որովհետեւ վերաբերում է մի ժամանակաբաժանի, որը բարձրակետը եղավ Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի զարգացման լուսավորության մեջ մեր դարաբաժանում: Բոլոր բնագավառների ճեմաբերումները դարգաղտես վիթխարի էին: Եվ հենց այդ հուժեղի հիման վրա հրաբուխի նման ժայթփեց ազգային հոյակապության եւ արժանապատվության բարձր ու խոր զգացումը: Հայաստանցին հոյակապ էր իր երկրով, սփյուռքի մեր ազգակիցներն ուխտագնացության էին գալիս ոչ միայն լուսավորության հուժեղության հետքերի առջև, խոնարհվելով,

լավան բոլոր թնջուկների փակման բանալին է: Սարգսյանն ամենայն մանրամասնությամբ, քվերի ու փաստերի հանրագիտարանային ընդգրկումով լուսավորում է բոլոր այն ջանքերի մասին, որոնց արդյունքում հիմնովին վերակառուցվեցին Հրազդանի մեքենա-եփնական, «Նաիրիս», Քանափեռի այլուստի, Ալավերդու լեռնափոխական, Կիրովականի փոփական եւ Եաս ուրիշ գործարաններ ու կոմբինատներ: Լայն գիտելիքներ է մասնուցում Երզնկա միջավայրի դասադասությունը, Անանի հիմնախնդրի լուծման, Լեւոնիստիկայի եւ վառելայնային լուսավորության վերացման ուղիների մասին խորհրդային Հայաստանի դե-

սահակներ խանգարեցին այդ կարեւոր գործը: «Չէ՛ որ, եթե այդ կեղծ հայրենասերներին գործելու աստիճան չհարկադրեց, վաղուց վերականգնված կլինեին աղետի գոտին, կառուցված կլինեին Եղվարդի ջրամբարը, հիդրոէլեկտրակայանը, եւ Սեւանը չէր հասնի այս վիճակին»: Եզրակացում է Սարգսյանը: Գրի մի ամբողջ բաժին նվիրված է արցախյան Երզնկային: Այդ էջերում ընթերցողը կարող է ստանալ բազմազան տեղեկություններ մոսկովյան վերին իփոթոթյունների մակարդակով ընթացած (մեքենայների այլազան փուլերի մասին, որոնց մեծ մասը հրադարակի վրա հայտնվում է առաջին անգամ Երկրի վրա Սարգսյանի մասնուցման եւ մեկնա-

Պատեր, որ դեռ է սերտնախ

Ֆադեյ Սարգսյանի հուշերի գրքի առթիվ

Այսօր լուսավորվում է Հայաստանի ծննդյան 80-րդ տարեդարձը: Ի՞նչ երեւոյթ էր այդ երկրորդ համաշխարհային պատերազմի տարեդարձը: Եղե՞լ է հայոց ժեսականությունը այդպիսի մի փուլ: Թե ինչպես տղոնում էին որոշ հաղափական այրեր եւ նույնիսկ գիտական բարձր կոչումներով փառավորված մարդիկ, եղածը խաթարվում էր կապ չուներ հայոց ժեսականության հասկացության հետ: Ասեղծվե՞լ են, արդյոք, այդ 70 տարեդարձը:

Իր ընթացումը ազգային արժեքներ սնտություն, մակույթի, կրթագիտական, կառուցադրական եւ մեր կենսագործունեության մնացած բոլոր բնագավառներում ամրապահելու թե ինչպես երրորդ համաշխարհային պատերազմի խոստովանեցի հաճախ հնչեց. ամեն ինչ փակվել էր եւ միայն ավերակների կույտեր էին մնացել իրեն ժառանգություն մեր օրերի դեկավառներին:

օրվանից Այդոթե եղավ եւ 1920 թ. լուսավորչական ծանր վերելք ու հետադարձություն: Այդոթե եղավ եւ 1990-ի նախօրյակին, երբ Կարուխի արվեց համաշխարհային սնտությունը եւ վաղորդային, երբ զարգացումը դուրս թռավ իր բնականոն շաղկապից: Հիշելով 70 տարեդարձի ընթացումը եղել են մեծաթիվ զոհեր, անլուր վայրագություններ, ազգային հարցի հանցավոր, ստալինյան լուծումներ, որոնց ծանր թեղք մինչեւ օրս էլ կրում է մեր ժողովուրդը: 70 տարեդարձը եղել են նաեւ մեր լուսավորչական հայրենիքի այս վերջին հողակերպի վրա հայոց արժանների Եաս խոր ամրակայման, երկրի բուռն կառուցման ու կառուցադրման տարիներ, երբ Կարուխի արվեց մեր բնակչությունը, երբ սեղծվեց ազգային դիմագծով մեր սնտությունը, երբ աննախընթաց ծաղկափթեց մեր մակույթը, մեր գիտությունը, կրթական ու առողջադասական գործը, երբ կոանվեց սեփական մասնագիտական կարգի մի ամբողջ բանակ կյանքի բոլոր բնագավառների համար: Հիշելով 70 տարեդարձի դեկի մոտ էր, ճեմարիս է, այլապես չէր, կոմունիստական կուսակցությունը: Բայց նա գործունեությունն էլ դեռ է լավակառուցչական ու միայն առաջադասական արդյունքներով: Կան մարդիկ, ովքեր տղոնում են, թե հաջողություններն արձանագրվել են ի հեծուկս կոմունիստական կուսակցության: Եւ հարցադրումը դարգաղտես անլուր է, կամ թխում է իրականության բացարձակ անգիտությունը: 70 տարեդարձի ընթացումը երկրի կենսագործունեության բոլոր բնագավառներում հաճախ վճռական կամ էլ մերդրել ու գործ է արարել հայ կոմունիստների մի ամբողջ բանակ, որի նդասակը եղել է Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի զարգացումն ու զորացումը:

այլեւ հաղորդակցվելու համար այն բարձր ու վեհ նյութական ու մակույթային-գիտակրթական արժեքների հետ, որոնք սեղծվել էին խորհրդային Հայաստանում:

Սարգսյանի գրքի էջերը բավականին առատ բնակեցված են տարբեր գործիչներով: Ամբողջ հասակով մեկ, սակայն, առանձնանում է սվայո ժամանակաբաժանի բոլոր արարումների հիմնական հեղինակի Կարեն Դեմիրճյանի կերպարը: «Կարեն Դեմիրճյանն իսկապես անկրկնելի երեւոյթ էր մեր ազգի կյանքում», ասում է գրի հեղինակը: Հայաստանի կոմկուսի դեկավարի բարձր դաստիարակում Դեմիրճյանի գեղեցիկ առաջին իսկ տարին նախապատվով կրկնեց արժանապատիվ բնույթի մի որոշման ընդունումով: «Համարձակ կոմկուսի մեկ անդամ էր գրի հեղինակը, որ մեր հանրապետության համար չէր կարելի սեղծել ավելի կարեւոր, լուրջ մտածված եւ հեռանկարային ծրագիր, քան 1925 թ. ապրիլի 16-ին ԽՍՀՄ կենտկոմի եւ ԽՍՀՄ կառավարության հաստատած Հայաստանի Հանրապետության հեռագրազարգացման ծրագիրը: Իսկապես, դա հանրապետության արժանապատիվ վերակառուցման եւ զարգացման ծրագիր էր, որն ընդգրկում էր ժողովրդական սնտությունը եւ ժողովրդի սոցիալական իրավիճակի Եեսակի վերելքը»: Այդ ծրագրի կենսագործումով Հայաստանում առաջընթաց, բուռն զարգացում արդեցին նվազ մեքադասար եւ նվազ Լեւոնասար ճյուղերը, օդաչուէլեկտրոնիկան, ճգրիս մեքենափոխությունը, սարափոխությունը, վերակառուցվեցին եւ բնադասական կամ իմաստով բարելավված արտադրության անցան մի Եարդ արդյունաբերական գիտաններ: Այս ամենի արդյունքում լուծվեց ամենագերակա խնդիրը՝ բնակչության համար ապաստանեղերի ադասակումը, որը սոցիա-

կավարության հիմնարար ճեմարկումների համալիրից: Ցանկացողները կարող են սղառիչ լուսաստիաններ ստանալ նաեւ վերջին տարիներն արվեց կանխիկ չարաԵասարկվող հարցին, թե ինչպես էր «թալանվում» Հայաստանը, եւ թե իրականում ում օգտին էր առանձն ու ներկրման հաճախեղը: Այս ամենն, ինչից հայոց, վիթխարի նյութ է սայիս նախկինում եւ մեր օրերում տարբեր կարգի վայրախոսությունների իրական իմաստն ըմբռնելու եւ սոր միտումը վառնելու համար: Եւ մանադաս արձանագրելի է գյուղատնտեսության մեջ եւ գյուղի սոցիալական բնագավառի լուրջ տեղաԵարժեքի փաստը: Հաստատվեց մի ծրագիր, որի համաձայն դեռ է կառուցվեին երկու միլիարդ ուղբու ընդհանուր արժողությամբ 16 նոր ջրամբարներ, 300 հա տարածությամբ ջերմասեր: Հիմնվեցին քոչնաֆարիկաներ, անասնադասական համալիրներ, խնձորի ընդարձակ այգիներ եւ այլն: Պատասխան չէ, որ գյուղացին խնձորի նոր սորը կոչեց Դեմիրճյանի անունով: Սարգսյանի հուժեղում բազմաթիվ են նաեւ մեզ միժես սասար կանգնած միտքեՆական բարձր դիմելու գրավող անձանց անուններ: Հասկաղտես ջերմ էր խորհրդային կառավարության նախագահ Կոսիգինի եւ մեր գործիչների փոխադարձ վերաբերմունքը: Ընթերցողը գրի էջերից կիմանա Երեւանի մեքենայի կառուցման մի Եական մանրամասն, որը բացահայտում է Կոսիգինի վճռական դերն այդ հարցում: Իր վիթխարի հեղինակությունը գործադրելով, Կոսիգինն օրինականացում է «արազընթաց տրամվայի» անվան Եակ կառուցված Երեւանի մեքենա: Եույն ջերմությամբ է իհԵասակվում նաեւ ԽՍՀՄ կառավարության նախագահ Ռիժովը, որի անձնական ներդրումը աղետի գոտու վերելքի բուժման գործում գերազնաԵասել չի կարելի:

բանության: Որոշ էջեր էլ տրամադրված են Ֆադեյ Սարգսյանի գործունեությանը Գիտությունների ազգային ակադեմիայի որեճիղեճի դաստիարակում, որտեղ նա, իրոք կարեւոր, ներկայությունը դիմուկ բնորոշել է գրի խմբագիր ժիւրայր Ավետիսյանը, իրեն «իրական ծառայություն»:

Այնուամենայնիվ, ո՞րն էր այս գիրքը գրելու Եարժաղիթը: Հարցին լուսաստիանում է ինքը հեղինակը:

«Գրեթե ամեն օր ականաստ լինելով, թե ինչպես են ջերմում մեր մոտանցյալ լուսությունը, Եեքափոխում, սեւացում, հասկացա, որ իրավունք չունեն լռելու, մանավանդ որ սասանայկներ Եարունակ եղել են իրադարձությունների մասնակիցը, երբեմն էլ գլխավոր գործող անձերից մեկը: Եվ համոզվեցի, որ կյանքի դասերը դեռ էլ փոխանցված սերունդներին որդես հիփոթոթյան դասեր»:

Այստիսով, հսակ սերտելի է մեր կյանքի մի հիմնական դասը. չի կարելի ջերմել, ուրանալ լուսաստիանը, չի կարելի լուսաստիանը սրբագրել հարմարեցնել հրադարակ իջնող Եաղափական ուժի Եասերին, կրականադես անհանդուրժելի է, երբ նորելուկ Եաղափական ուժը իրեն այնպես է ներկայացնում, թե իր հայ ժողովրդի իրական կյանքն սկսվում է հենց իր եւ միայն իր հրադարակ գալու դասից:

Պատասխանում չէ նաեւ սերտել ու մեկընդմիջ ըմբռնել, որ հայոց ժեսականությունը միասնական մի Եղբա է, որի յուրաքանչյուր օղակը լուսաստիանվորված է նախորդով եւ իր հերթին լուսաստիանվորում է հաջորդի երեւոյթը: Սփյուռքահայ նԵասակոր գրող Անդրանիկ Ճասուկյանն իր «Նայիրի» Եարաբարերի համարներից մեկի առաջին էջին տեղադրել էր մի Եեմնի լուսակը: Եեմնի առաջին հարկաբաժինը ներկված էր Եասույն, իսկ երկրորդը կարմիր: Եթե տրամաբանորեն Եարունակներ հանգուցյալ Ճասուկյանի մասհղացումը, այդ Եեմնի երրորդ հարկաբաժինը դարձյալ դեռ է ներկեմ Եասույն: Կարեւորը Եեմնի նույնականության գիտակցումն է, հայոց ժեսականության Եարունակականության առանցքային գաղափարը, երբ 1918-1920 թթ. Հայաստանի Հանրապետությունը, 1920-1990 թթ. խորհրդային Հայաստանը եւ 1990-ին հռչակված Հայաստանի Հանրապետությունը ընկալվում են որդես նույն Եղբայի անբաժանելի օղակներ: Կերջաղտես ժամանակն է մեկընդմիջ սերտելու, որ մայիսի 28-ը, նոյեմբերի 29-ը եւ սեպտեմբերի 21-ը միմյանց հակադրվող հակասող անսարքել չեն, այլ միմյանցից բխող, միմյանց Եարունակող, հաստատուն եւ անանց մեծություններ: Ուրեմն, դեռ է ոչ թե մեծել կամ հերել նախորդ սերնդի դրական արդյունքը, այլ Եեմնիակալությամբ գնահատել եւ ընդունել այդ ժառանգությունը եւ նա հիման վրա սեղծել Եաս արժեքներ, զորացնել մեր հայրենիքը:

Սա է նաեւ ազգային ըղձալի միասնության եզերքը Եանող ուղին:

ԿԱՐԵՆ ԳԱՍԵՆՅԱՆ, Պատ. գիտ. դոկտ., դոկտոր

ԱԶԳ

ՆՇԱԿՈՒՄ

Մինչև զենեայ-ֆելդմարշալ կոմս Ի. Ֆ. Պասկևիչի գլխավորությամբ 1827 թ. հոկտեմբերի 1-ին երեանի գրավումը ռուսական զորքերի կողմից, սեղաններին գրողով գրավեցին զանազան ստրատեգիական հանգույց Արաս-Արաղը: Ի նշանակումն այդ հաղթանակի Թիֆլիսի հրադարձված ժողովը կարգադրեց կենտրոնում կոչվեց Արաս-Արաղյան հրադարձը:

Արաս-Արաղյան հրադարձում են արդեն հայ նշանավոր մեծահարուստները, որոնք Թիֆլիսի բողե են բարի հիշատակներ:

Բոլոր սերն էլ ուսագրավ են քե որդես կովկասյան ժողի շինություններ են եվրոպական ճաշակով կառույցներ, որոնցից հայտնի է Ամիրովի (Ամիրյան) առանձնատունը, որն իր զարդանախ

ժողովը կարգադրեց կենտրոնում կոչվեց Արաս-Արաղյան հրադարձը:

Արաս-Արաղյան հրադարձում են արդեն հայ նշանավոր մեծահարուստները, որոնք Թիֆլիսի բողե են բարի հիշատակներ:

Բոլոր սերն էլ ուսագրավ են քե որդես կովկասյան ժողի շինություններ են եվրոպական ճաշակով կառույցներ, որոնցից հայտնի է Ամիրովի (Ամիրյան) առանձնատունը, որն իր զարդանախ

են համարել հայ անվանի գրողներ ու հրատարակիչներ Լար-Պուլը, Թումանյանը, Ղ. Աղայանը, Գ. Բաբինյանը, Ծ. Թորոսյանը, գրախոսական Մամբրե Մասենյանը և զանազան ուրիշներ:

Սովետական դարաշրջանում այդ գրադարան-ընթերցարանը կրել է Ա. Շահումյանի անունը: Բացի դրոյցական գրադարանից, Ա. Շահումյանի գրադարանից էլ օգտվում էին նաև: Ի դեպ, մեր դրոյցի (72-րդ միջն դրոյց, Լեռնոսովսկայա 8) գրադարանախոսներ Կախան Տերյանի եղբայր Ներսեսը, որը 1949 թ. ախուրեց Միքիլի Ալբայի երկարատև և այնտեղ էլ վախճանվեց:

1911 թ. նվազեց Բարեգործական ընկերության հիմնադրման 30-ամյակը, ստացվել էին շնորհակալություններ շարքեր երկրներից:

1915 թ. Մեծ եղեռնից փրկված զանազան մարդիկ աղասանել էին Արաս-Արաղյան այգում ու, ինչ խոսք, Բարեգործական ընկերության շինում: Մի ախար երեսույթ էր ծառերի սակ, ընտանիքներով տեղավորվել էին ինչպես կարող էին:

Թիֆլիսի պատանի հանդիսատեսի հայկական թատրոնը

Թատրոնը և ընդհանրապես որդես կառույց Թիֆլիսի հասուկ ճարտարապետական զուհար է:

Թատրոնը և ընդհանրապես որդես կառույց Թիֆլիսի հասուկ ճարտարապետական զուհար է:

Վերոհիշյալ սանը ժամանակին աղբել է Թիֆլիս այցելած ռուս մեծ դրոյց Մ. Յու. Լեռնոսովը: Ի դասիվ մեծ դրոյցի այդ հրադարձից վեր բարձրագույն փողոցը կոչվել է և կոչվում է Լեռնոսովայա:

Չայտնի է, որ Թիֆլիսը մեր դարի սկզբին բաժանված է եղել երկու մասի: Խառնուրդների դուրանների փողոցների, սեփական սերեր, ցուցադրվելիք Յուզևանյանների ձեռնարկում համար հայտնի էին հետևյալ նկարիչները: Բոլոր ծախարկողման մասը բաժին էր ընկել ուրիշ միջավայրի նկարիչ Նիկո Փրոսպերիչիչին, իսկ Բոլոր աշխարհակը Կարապետ Գրիգորյանցին: Նրա առիտանանցը զանգված էր Արաս-Արաղյան հրադարձի փիվ 7 սանը, այսինքն իրենց Ամիրովի սան, այսպես ասած, դարձվալային հարկում:

Բացի դասվախոսներից, այս գործիկ դարձվալային հյուրընկալ արվեստանոց են համարել զանազան մշակույթականներ, նկարիչներ, առույցներ, հասկանալի և հայտնի նկարիչ Իվան Վեկիսկիանի ինտելեկտուալ, որ եղել է Գրիգորյանցի աշակերտը: «Ինչ Թիֆլիսի դրոյցներն ու առույցներն իրենց առաջին դասակարգումն են համարել ծանոթացնել իմ վարձույթին իրենց նոր ստեղծագործությունները»: Աշակերտական հանդիպումներից էին դրոյցներ Անտոն Գուրջիկարեյին, Բեգար Ախտարյանին, Շախո Նավթյուրդիչին, առույց Չախրը և կարգում սիրված առույց Երմ Գուրջին:

Չայտնի է, որ Թիֆլիսը մեր դարի սկզբին բաժանված է եղել երկու մասի: Խառնուրդների դուրանների փողոցների, սեփական սերեր, ցուցադրվելիք Յուզևանյանների ձեռնարկում համար հայտնի էին հետևյալ նկարիչները: Բոլոր ծախարկողման մասը բաժին էր ընկել ուրիշ միջավայրի նկարիչ Նիկո Փրոսպերիչիչին, իսկ Բոլոր աշխարհակը Կարապետ Գրիգորյանցին: Նրա առիտանանցը զանգված էր Արաս-Արաղյան հրադարձի փիվ 7 սանը, այսինքն իրենց Ամիրովի սան, այսպես ասած, դարձվալային հարկում:

Թատրոնը և ընդհանրապես որդես կառույց Թիֆլիսի հասուկ ճարտարապետական զուհար է:

Վերոհիշյալ սանը ժամանակին աղբել է Թիֆլիս այցելած ռուս մեծ դրոյց Մ. Յու. Լեռնոսովը: Ի դասիվ մեծ դրոյցի այդ հրադարձից վեր բարձրագույն փողոցը կոչվել է և կոչվում է Լեռնոսովայա:

Չայտնի է, որ Թիֆլիսը մեր դարի սկզբին բաժանված է եղել երկու մասի: Խառնուրդների դուրանների փողոցների, սեփական սերեր, ցուցադրվելիք Յուզևանյանների ձեռնարկում համար հայտնի էին հետևյալ նկարիչները: Բոլոր ծախարկողման մասը բաժին էր ընկել ուրիշ միջավայրի նկարիչ Նիկո Փրոսպերիչիչին, իսկ Բոլոր աշխարհակը Կարապետ Գրիգորյանցին: Նրա առիտանանցը զանգված էր Արաս-Արաղյան հրադարձի փիվ 7 սանը, այսինքն իրենց Ամիրովի սան, այսպես ասած, դարձվալային հարկում:

Գայանե Գուրջիանը 1869 թ. հիմնադրեց «Գայանյան» օրիորդաց դրոյցը, որը գոյատևեց մինչև Վրաստանում սովետական կարգերի հաստատումը, իսկ սովետական դարաշրջանում այդտեղ էր տեղադրված հայկական համալրված 71-րդ միջնակարգ դրոյցը, որը 1941-45 թթ. Չայրենական դաստիարակի ժամանակ լուծարվեց:

Գուրջիանի հուղարկումը ընկերակալ էր «Կովկասյան հայոց բարեգործական ընկերությանը», որանից բացի 180 հազար ռուբլին դրոյց էր օգտագործվել զանազան բարեգործական գործերի համար: Բժշկապետ Բազրաս Նավասարդյանը Չայրենական բարեգործական ընկերության հիմնադիրն ու անփոփոխ նախագահն էր, որը հանգում է Թիֆլիսի Վերայի հայոց գերեզմանատանը: Նրա անմիջական փոխնախագահն էր դասախոս Գարիբեյ Սուրդուկյանը, որի մահից հետո ընտրվեց իշխանուհի Թումանյանը:

Գայանե Գուրջիանը 1869 թ. հիմնադրեց «Գայանյան» օրիորդաց դրոյցը, որը գոյատևեց մինչև Վրաստանում սովետական կարգերի հաստատումը, իսկ սովետական դարաշրջանում այդտեղ էր տեղադրված հայկական համալրված 71-րդ միջնակարգ դրոյցը, որը 1941-45 թթ. Չայրենական դաստիարակի ժամանակ լուծարվեց:

Գուրջիանի հուղարկումը ընկերակալ էր «Կովկասյան հայոց բարեգործական ընկերությանը», որանից բացի 180 հազար ռուբլին դրոյց էր օգտագործվել զանազան բարեգործական գործերի համար: Բժշկապետ Բազրաս Նավասարդյանը Չայրենական բարեգործական ընկերության հիմնադիրն ու անփոփոխ նախագահն էր, որը հանգում է Թիֆլիսի Վերայի հայոց գերեզմանատանը: Նրա անմիջական փոխնախագահն էր դասախոս Գարիբեյ Սուրդուկյանը, որի մահից հետո ընտրվեց իշխանուհի Թումանյանը:

Գայանե Գուրջիանը 1869 թ. հիմնադրեց «Գայանյան» օրիորդաց դրոյցը, որը գոյատևեց մինչև Վրաստանում սովետական կարգերի հաստատումը, իսկ սովետական դարաշրջանում այդտեղ էր տեղադրված հայկական համալրված 71-րդ միջնակարգ դրոյցը, որը 1941-45 թթ. Չայրենական դաստիարակի ժամանակ լուծարվեց:

Գուրջիանի հուղարկումը ընկերակալ էր «Կովկասյան հայոց բարեգործական ընկերությանը», որանից բացի 180 հազար ռուբլին դրոյց էր օգտագործվել զանազան բարեգործական գործերի համար: Բժշկապետ Բազրաս Նավասարդյանը Չայրենական բարեգործական ընկերության հիմնադիրն ու անփոփոխ նախագահն էր, որը հանգում է Թիֆլիսի Վերայի հայոց գերեզմանատանը: Նրա անմիջական փոխնախագահն էր դասախոս Գարիբեյ Սուրդուկյանը, որի մահից հետո ընտրվեց իշխանուհի Թումանյանը:

Բարեգործական ընկերությունը հիմնադրվել է 1881 թ. հուլիսի 6-ին, որն էլ ուներ իր կանոնադրությունը՝ օգնել հայ փախսականներին, ռուս-բուրժուական դասերից ծուծածներին և խեղճերին: Կանոնադրությունը ղեկավարում էր հաստատված, իշխան, զենեայ-արդեսան Լեան Իվանովի Սեփիովը:

Ընկերության նախածնունդային փուլում կազմակերպվել էր «Կովկասի փոխարկայի դաստիարակարար, իշխան, զենեայ-արդեսան Լեան Իվանովի Սեփիովը»:

Ընկերության նախածնունդային փուլում կազմակերպվել էր «Կովկասի փոխարկայի դաստիարակարար, իշխան, զենեայ-արդեսան Լեան Իվանովի Սեփիովը»:

Ընկերության նախածնունդային փուլում կազմակերպվել էր «Կովկասի փոխարկայի դաստիարակարար, իշխան, զենեայ-արդեսան Լեան Իվանովի Սեփիովը»:

Բարեգործական ընկերությունը հիմնադրվել է 1881 թ. հուլիսի 6-ին, որն էլ ուներ իր կանոնադրությունը՝ օգնել հայ փախսականներին, ռուս-բուրժուական դասերից ծուծածներին և խեղճերին: Կանոնադրությունը ղեկավարում էր հաստատված, իշխան, զենեայ-արդեսան Լեան Իվանովի Սեփիովը:

Ընկերության նախածնունդային փուլում կազմակերպվել էր «Կովկասի փոխարկայի դաստիարակարար, իշխան, զենեայ-արդեսան Լեան Իվանովի Սեփիովը»:

Ընկերության նախածնունդային փուլում կազմակերպվել էր «Կովկասի փոխարկայի դաստիարակարար, իշխան, զենեայ-արդեսան Լեան Իվանովի Սեփիովը»:

Ընկերության նախածնունդային փուլում կազմակերպվել էր «Կովկասի փոխարկայի դաստիարակարար, իշխան, զենեայ-արդեսան Լեան Իվանովի Սեփիովը»:

Բարեգործական ընկերությունը հիմնադրվել է 1881 թ. հուլիսի 6-ին, որն էլ ուներ իր կանոնադրությունը՝ օգնել հայ փախսականներին, ռուս-բուրժուական դասերից ծուծածներին և խեղճերին: Կանոնադրությունը ղեկավարում էր հաստատված, իշխան, զենեայ-արդեսան Լեան Իվանովի Սեփիովը:

Ընկերության նախածնունդային փուլում կազմակերպվել էր «Կովկասի փոխարկայի դաստիարակարար, իշխան, զենեայ-արդեսան Լեան Իվանովի Սեփիովը»:

Ընկերության նախածնունդային փուլում կազմակերպվել էր «Կովկասի փոխարկայի դաստիարակարար, իշխան, զենեայ-արդեսան Լեան Իվանովի Սեփիովը»:

Ընկերության նախածնունդային փուլում կազմակերպվել էր «Կովկասի փոխարկայի դաստիարակարար, իշխան, զենեայ-արդեսան Լեան Իվանովի Սեփիովը»:

Գայանե Գուրջիանը 1869 թ. հիմնադրեց «Գայանյան» օրիորդաց դրոյցը, որը գոյատևեց մինչև Վրաստանում սովետական կարգերի հաստատումը, իսկ սովետական դարաշրջանում այդտեղ էր տեղադրված հայկական համալրված 71-րդ միջնակարգ դրոյցը, որը 1941-45 թթ. Չայրենական դաստիարակի ժամանակ լուծարվեց:

Գուրջիանի հուղարկումը ընկերակալ էր «Կովկասյան հայոց բարեգործական ընկերությանը», որանից բացի 180 հազար ռուբլին դրոյց էր օգտագործվել զանազան բարեգործական գործերի համար: Բժշկապետ Բազրաս Նավասարդյանը Չայրենական բարեգործական ընկերության հիմնադիրն ու անփոփոխ նախագահն էր, որը հանգում է Թիֆլիսի Վերայի հայոց գերեզմանատանը: Նրա անմիջական փոխնախագահն էր դասախոս Գարիբեյ Սուրդուկյանը, որի մահից հետո ընտրվեց իշխանուհի Թումանյանը:

Գայանե Գուրջիանը 1869 թ. հիմնադրեց «Գայանյան» օրիորդաց դրոյցը, որը գոյատևեց մինչև Վրաստանում սովետական կարգերի հաստատումը, իսկ սովետական դարաշրջանում այդտեղ էր տեղադրված հայկական համալրված 71-րդ միջնակարգ դրոյցը, որը 1941-45 թթ. Չայրենական դաստիարակի ժամանակ լուծարվեց:

Գուրջիանի հուղարկումը ընկերակալ էր «Կովկասյան հայոց բարեգործական ընկերությանը», որանից բացի 180 հազար ռուբլին դրոյց էր օգտագործվել զանազան բարեգործական գործերի համար: Բժշկապետ Բազրաս Նավասարդյանը Չայրենական բարեգործական ընկերության հիմնադիրն ու անփոփոխ նախագահն էր, որը հանգում է Թիֆլիսի Վերայի հայոց գերեզմանատանը: Նրա անմիջական փոխնախագահն էր դասախոս Գարիբեյ Սուրդուկյանը, որի մահից հետո ընտրվեց իշխանուհի Թումանյանը:

Գայանե Գուրջիանը 1869 թ. հիմնադրեց «Գայանյան» օրիորդաց դրոյցը, որը գոյատևեց մինչև Վրաստանում սովետական կարգերի հաստատումը, իսկ սովետական դարաշրջանում այդտեղ էր տեղադրված հայկական համալրված 71-րդ միջնակարգ դրոյցը, որը 1941-45 թթ. Չայրենական դաստիարակի ժամանակ լուծարվեց:

Գուրջիանի հուղարկումը ընկերակալ էր «Կովկասյան հայոց բարեգործական ընկերությանը», որանից բացի 180 հազար ռուբլին դրոյց էր օգտագործվել զանազան բարեգործական գործերի համար: Բժշկապետ Բազրաս Նավասարդյանը Չայրենական բարեգործական ընկերության հիմնադիրն ու անփոփոխ նախագահն էր, որը հանգում է Թիֆլիսի Վերայի հայոց գերեզմանատանը: Նրա անմիջական փոխնախագահն էր դասախոս Գարիբեյ Սուրդուկյանը, որի մահից հետո ընտրվեց իշխանուհի Թումանյանը:

«Փարոս» երգչախումբը՝ միջազգային ասպարեզում

Հոկտեմբերի 27-30-ը Մեծ Բրիտանիայի Չեսթերի կղզում տեղի ունեցած միջազգային մրցույթ-փառասոցին աշխարհի 17 երկրներից Կանադայից, Չեխիայից, Սլովենիայից, Ֆրանսիայից, Գերմանիայից և այլ երկրների ժամանած երգչախումբերի հետ մասնակցեց նաև Հայաստանի «Փարոս» կանոնադրային երգչախումբը: Աշխարհում անդամալույծների միակ «Փարոս» երգչախումբը, որ ստեղծվել է 1993 թ. հետվճարվածային վերականգնողական կենտրոնում (ՏՏՕՐԵՆ՝ Միխիթար Մնացականյան), բաղկացած է 25 անդամներից, որոնք բոլորն էլ 88 թ. երկրաբանից և Արցախի ազատամարտում հաշմանակա երիտասարդներ են: Իր ձեռք մեջ աշխարհում

Չեսթերի և նման միջոցառումների վայր էլ լավագույն համերգատարներում տեղի ունեցած փառասոցին համերգները:

Սեզ համար ամենից կարելուը մասնակցությունն էր Չեսթերի միջազգային փառասոցին: Այն մեծ ոգեւորություն և ուրախություն դասձանեց երգչախումբի անդամներին, քանի որ երգելը ինձնաբանաբանաբան եղանակ լինելուց բացի նրանց համար նաև կյանքը վերականգնողական լավագույն միջոց է: Եվ ուրախություն ինձ և երգչախումբի անդամների, մրցույթի առաջին փուլից հետո շարքեր երկրներից ժամանած լավագույն երգչախումբերի մեջ «Փարոսը» տեղ գրավեց առաջատարներ:

Choirs high and d

STORMS: Wheelchair group among those waiting to start their long journeys home

միակը լինելով՝ երգչախումբի առանձնահատկություններից մեկն էլ այն է, որ բացի մենակատար ջութակահար Արմեն Ալավերդյանից, մնացած անդամները երաժշտական մասնագիտական կրթություն չունեն:

Երգչախումբի ստեղծման առաջին օրերից նրա անդամակալ համերգը կազմակերպելու համար ղեկավարի խնդրանքը Ամերիկայի Հայ օգնության ֆոնդի Հայաստանի մասնաճյուղին ընդունվեց սիրով, որը և գնահատելով հաշմանակալների հետ կատարված աշխատանքը՝ հանձն առավ երգչախումբի հետագա հովանավորությունը: Երգչախումբը մասնակցել է բազմաթիվ համերգների ոչ միայն Հայաստանում, այլև նրա սահմաններից դուրս: 1997 թ. ելույթ ունենալով Բեյրութում, իսկ 1998 թ. երկրաբանի 10-ամյակի առիթով Վրաստանի նախագահ Շեւարդնաձեի հրավերով Թբիլիսիում, երգչախումբն արժանացել է ունկնդրի ջերմ վերաբերմունքին:

միակը լինելով՝ երգչախումբի առանձնահատկություններից մեկն էլ այն է, որ բացի մենակատար ջութակահար Արմեն Ալավերդյանից, մնացած անդամները երաժշտական մասնագիտական կրթություն չունեն:

Երգչախումբի ստեղծման առաջին օրերից նրա անդամակալ համերգը կազմակերպելու համար ղեկավարի խնդրանքը Ամերիկայի Հայ օգնության ֆոնդի Հայաստանի մասնաճյուղին ընդունվեց սիրով, որը և գնահատելով հաշմանակալների հետ կատարված աշխատանքը՝ հանձն առավ երգչախումբի հետագա հովանավորությունը: Երգչախումբը մասնակցել է բազմաթիվ համերգների ոչ միայն Հայաստանում, այլև նրա սահմաններից դուրս: 1997 թ. ելույթ ունենալով Բեյրութում, իսկ 1998 թ. երկրաբանի 10-ամյակի առիթով Վրաստանի նախագահ Շեւարդնաձեի հրավերով Թբիլիսիում, երգչախումբն արժանացել է ունկնդրի ջերմ վերաբերմունքին:

Մեծ Բրիտանիայի Չեսթերի կղզում տեղի ունեցած միջազգային մրցույթ-փառասոցին աշխարհի 17 երկրներից Կանադայից, Չեխիայից, Սլովենիայից, Ֆրանսիայից, Գերմանիայից և այլ երկրների ժամանած երգչախումբերի հետ մասնակցեց նաև Հայաստանի «Փարոս» կանոնադրային երգչախումբը: Աշխարհում անդամալույծների միակ «Փարոս» երգչախումբը, որ ստեղծվել է 1993 թ. հետվճարվածային վերականգնողական կենտրոնում (ՏՏՕՐԵՆ՝ Միխիթար Մնացականյան), բաղկացած է 25 անդամներից, որոնք բոլորն էլ 88 թ. երկրաբանից և Արցախի ազատամարտում հաշմանակա երիտասարդներ են: Իր ձեռք մեջ աշխարհում

միակը լինելով՝ երգչախումբի առանձնահատկություններից մեկն էլ այն է, որ բացի մենակատար ջութակահար Արմեն Ալավերդյանից, մնացած անդամները երաժշտական մասնագիտական կրթություն չունեն:

Երգչախումբի ստեղծման առաջին օրերից նրա անդամակալ համերգը կազմակերպելու համար ղեկավարի խնդրանքը Ամերիկայի Հայ օգնության ֆոնդի Հայաստանի մասնաճյուղին ընդունվեց սիրով, որը և գնահատելով հաշմանակալների հետ կատարված աշխատանքը՝ հանձն առավ երգչախումբի հետագա հովանավորությունը: Երգչախումբը մասնակցել է բազմաթիվ համերգների ոչ միայն Հայաստանում, այլև նրա սահմաններից դուրս: 1997 թ. ելույթ ունենալով Բեյրութում, իսկ 1998 թ. երկրաբանի 10-ամյակի առիթով Վրաստանի նախագահ Շեւարդնաձեի հրավերով Թբիլիսիում, երգչախումբն արժանացել է ունկնդրի ջերմ վերաբերմունքին:

Մեծ Բրիտանիայի Չեսթերի կղզում տեղի ունեցած միջազգային մրցույթ-փառասոցին աշխարհի 17 երկրներից Կանադայից, Չեխիայից, Սլովենիայից, Ֆրանսիայից, Գերմանիայից և այլ երկրների ժամանած երգչախումբերի հետ մասնակցեց նաև Հայաստանի «Փարոս» կանոնադրային երգչախումբը: Աշխարհում անդամալույծների միակ «Փարոս» երգչախումբը, որ ստեղծվել է 1993 թ. հետվճարվածային վերականգնողական կենտրոնում (ՏՏՕՐԵՆ՝ Միխիթար Մնացականյան), բաղկացած է 25 անդամներից, որոնք բոլորն էլ 88 թ. երկրաբանից և Արցախի ազատամարտում հաշմանակա երիտասարդներ են: Իր ձեռք մեջ աշխարհում

միակը լինելով՝ երգչախումբի առանձնահատկություններից մեկն էլ այն է, որ բացի մենակատար ջութակահար Արմեն Ալավերդյանից, մնացած անդամները երաժշտական մասնագիտական կրթություն չունեն:

Երգչախումբի ստեղծման առաջին օրերից նրա անդամակալ համերգը կազմակերպելու համար ղեկավարի խնդրանքը Ամերիկայի Հայ օգնության ֆոնդի Հայաստանի մասնաճյուղին ընդունվեց սիրով, որը և գնահատելով հաշմանակալների հետ կատարված աշխատանքը՝ հանձն առավ երգչախումբի հետագա հովանավորությունը: Երգչախումբը մասնակցել է բազմաթիվ համերգների ոչ միայն Հայաստանում, այլև նրա սահմաններից դուրս: 1997 թ. ելույթ ունենալով Բեյրութում, իսկ 1998 թ. երկրաբանի 10-ամյակի առիթով Վրաստանի նախագահ Շեւարդնաձեի հրավերով Թբիլիսիում, երգչախումբն արժանացել է ունկնդրի ջերմ վերաբերմունքին:

ԱԶԳ ԱՄԱՆՈՐՅԱ ԽԱՃԵԼԻ

ՄԻՋՊԵՏԱԿԱՆ ԹՈՒՐՄԵՆՏԱՆԻՆ ԿԱՅԱՍՏԱՆԻ ...

Սեպտեմբերի 1
1992 թվականից Հայաստանի ու Թուրմենստանի միջև կնքվել են 48 համաձայնագրեր: Առաջինը 1992 թվականի հոկտեմբերի 9-ին երկու երկրների միջև դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու հոլանդացիներ, որին հաջորդեցին սրահայտի, առևտրահարազան համաձայնագրեր, ֆինանսների, մաթեմատիկայի, իրավական փոխօգնության, մշակույթի ու կրթության բնագավառների վերաբերյալ սարքեր համաձայնագրեր: Այս անգամ նախատեսված է ես մի համաձայնագրի ստորագրում ընտանիքի և Բեռլին գործերով իրավական օգնություն ցույց տալու մասին: Հիշենք նաև, որ դեռևս 95-96 թթ.ին կնքվել են Հայաստան-Թուրմենստան սենսալ համաձայնագրեր մի հանրահամաձայնագրեր ենթադրելի, առևտրի և այլ ոլորտների վերաբերյալ:

Վերոհիշյալը հիմն էր արդյունաբերության և առևտրի նախարարության կողմից մշակվել է առաջարկությունների մի փաթեթ, որը այսօր կղովի բանակցությունների սեղանին: Ըստ այդ փաթեթի, ենթադրվում է, որ Թուրմենստանը Հայաստանի համար լինի է դիվանագիտական գազ առևտրի, այլև արդյունաբերության և ծառայությունների արտահանման երկիր:

«Մենք կարող ենք առաջարկել «բարիդրացիական արդյունք» ու ծառայություններ սահմանել զնով և բարձր որակով», «Ազգին» հայտնեց արդյունաբերության և առևտրի նախարարության արտահանման սենսալ համաձայնագրերի վարչության ղեկավար Մարտինյանը: Ինչ վերաբերում է հայկական արդյունաբերության, առաջ դրանք, ըստ իր մտայնի, հայտնի ու գնահատված են Թուրմենստան օդակայան դեռ այն ժամանակներից (92-95 թթ), երբ Հայաստանը Թուրմենստան գազի դիմաց որոշեց վճարման ուղի ընտրել Բիսկեյկային փոխհավանքների իրականացման ուղին: Ի դեպ, Հայաստանը ի սարքերույն նախկին ԽՍՀՄ մյուս երկրների, կարողացավ բարձրագույն գազի դիմաց դարձնել բավականին մեծ բեռի զգալի մասը, դառնալով այդ իմաստով Թուրմենստանի ամենալայնույն արտահան առևտրական գործընկերը: «Ես ոլորտի այն արդյունքի գազի դիմաց վճարումների տեսով»: Մնացած հնարավորություններից մյուսը մասնաձեռնարկներ են սնունդի վերամշակման արտադրանքներ, ինչպես նաև ուղեւորություններ: Թուրմենստանում մեծ իրացման օուկ կարող է գտնվել հայկական ծխախոտի, ծառայություններից բնահարստական ներուժը: Ի դեպ, այսօր Ազգաբաղում նախատեսվում է բացել հայկական կոնյակի ֆիրմային խանութ, որի բացման արտադրությանը կնասնակցի ՀՀ նախագահը:

Ինչ վերաբերում է Թուրմենստանից Հայաստան ներմուծումների հնարավորությանը, առաջ առաջին չեն ուղևորվում այն արդյունաբերականները, բացի գազից, որոնք կարող են օուկ գտնել Հայաստանում: Երկու երկրների արդյունաբերականության ներկա ծավալներն ու արտահանման-ներմուծման բավականին մեծ բացասական ազդեցությունն է 2000 թվականի վեց ամիսների սվյալներից: Այսպես, Հայաստանից Թուրմենստան արտահանում այս սաղվա առաջին կեսին կազմել է ընդամենը 2.9 մլն դոլար, ներմուծումը՝ 600 մլն դոլար: Ընդ որում ներմուծման գրեթե զրոյական մակարդակը սկսվեց դեռ 1997 թվականից, երբ փաստորեն Թուրմենստան գազը «վերափոխվեց» օուկականի (թեև, փաստացի, դա նույն Թուրմենստան գազն է, որ իրացումն ու մեծությամբ իրականացնում է օուկական կողմը): Երկու երկրների միջև արդյունաբերականության ծավալները սարքարի, սկսած 94 թվականից դիմադիվ ձեռնարկ արտահան կրճատվել են: Այսպես, Հայաստանից արտահանումները, երբ 94-ին կազմում էին 65.6 մլն, 95-ին՝ 68.7, 97-ին կրճատվեցին 17.5-ի: Մնացյալ սարի Թուրմենստան է արտահանվել ընդամենը 6.2 մլն դոլարի արտահան: Նմանապես, ներմուծումները՝ 1995 թ.ի 129.3 (սվյալույն ցուցանիշից իրեն, հասել են անցյալ սաղվա սվյալներով՝ 800 հազարի): Թուրմենստան ներմուծումներով համասեղ ձեռնարկությունների թիվը նույնպես իջել է Հայաստանում ընդամենը 5: Դրանցից ամենամեծը «ԱՄՖ-Թեյթին» է, որը մասնագիտացած է սննդամթերքի, ըմպելիքների և ծխախոտի արտադրանքների մեծածախ առևտրում:

ՌՈՒՄԻՆԻԱՆ ՆՇՈՒՄ Է ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՆՆԵՐ

Ղեկավարների 1-ին ռումինացիները նշում են իրենց ազգային տոնը: Այդ առթիվ երկու կառավարության ընդունելությունների սանը հյուրասիրություն էր կազմակերպել Հայաստանում Ռումինիայի դեսպան Պավել Պլասոնան: Ողջույնի խոսումը ուրիշ Պլասոնան ընդգծեց հայ երիտասարդների ժողովուրդների միջև առկա ջերմ փոխհարաբերությունները, որոնք դարձրել են ընթացում են ձեռնարկել, ինչպես նաև ճակատագրերի նույնացու-

երկու երկրների դիվանագիտական և բարեկամական կապերը: Ազգային տոնի առիթով Հայաստանի Ազգային ժողովի նախագահ Արմեն Խաչատրյանը եւ ՀՀ վարչապետ Անդրանիկ Սարգսյանը ընդհանրապես իրենց դեսպանին եւ ռումին ժողովուրդին մաղթելով սենսալական բարգավաճում եւ երջանիկ ապագա: Հիշեցնենք Ռումինիան առաջին ղեկավարներն էր, որ ճանաչեց Հայաստանի անկախու-

Ղեկավար Պավել Պլասոնան:

մը (ռումինահայ համայնքը եվրոպական ամենահին համայնքն է, որը ձեռնարկվել է 10-11-րդ դարերում եւ սեղի հայությունը Չորավար Անդրանիկի գլխավորությամբ դայարել է թուրքերի դեմ հանում ռումին ժողովուրդի բարօրությանը: Պավել Պլասոնան նշեց, որ այս սարի ՀՀ նախագահ Ուրբեկ Բախչալյանի եւ Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին Բի այցելով ավելի սերտացել եւ ամրադրվել են

թյունը: Երկու երկրների միջև դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատվեցին 91 թ., մինչեւ օրս կնքվել են մոտ 30 միջոցական, միջկառավարական եւ միջգերատեսչական համաձայնագրեր: 94 թ. Բուխարեստում բացվեց Հայաստանի դեսպանատունը: Երեւանում Ռումինիայի դեսպանատուն բացվեց Կաս ավելի ուժ: 99 թվին:

Ս. Պ.

Իսրայելը խստացնում է օրենսդրությունը

Իսրայելի Կնեսետը (խորհրդարանը) երկու օրը ի վերջո ընդունեց ընդդիմության ներկայացրած այն օրինագիծը, որը դժվարացնում է Արեւելյան երուսաղեմի սարածախան գիշումները դադարեցնելու: Այժմ արգելվում է Լաղափի ներքին մուկիցիդալ սահմանների որեւէ փոփոխություն: Այ ընդդիմության ներկայացրած օրինագիծը վեների բացարձակ մեծամասնությամբ ընդունվեց միայն 3-րդ ընթերցմամբ: 120 դասգամավորներից կողմ կեռակցեցին 84-ը, այդ թվում վարչապետ Եհուդ Բարափի առաջնորդական կուսակցության որո անդամներ:

Ըստ ընդունված օրինագծի, երուսաղեմը լինի է դադարեցնել 1967 թ. Իսրայելի օկուպացրած եւ առաջ բռնակցած արաբական մասը: Դա կնվազեց-

ԱՐՄԵՆՏԵԼԸ ՏԵՂԵԿԱՅՆՈՒՄ Է

Փոխվել են բջջային հեռախոսակաթի ծառայությունների մասուցման դայանները 2000 թ. ղեկներին 1-ից

- հավաքական ժամանակահատվածին (ամսվան) հաջորդող ամսվա մինչեւ վերջին օրը ներառյալ մասուցված ծառայությունների դիմաց չվճարած բաժանորդներ կզրկվեն մուկային եւ ելալին գանգերի հնարավորությունից:
- հավաքական ժամանակահատվածին (ամսվան) հաջորդող երկու ամսվա ընթացում դարձեց լրիվ չմարելու դեղումը բջջային հեռախոսակաթի բաժանորդային դայանագրեր կդադարեցվեն:
- բջջային հեռախոսակաթի բաժանորդներին միանվազ ծառայություններ կհամարվեն միայն դարձեցրել բացակայության դեղումը:

ՄՈՒՆԵՏԵԼ ՀՉ ՀԱՄԱՐԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ ԿՄԵՐԻ ՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԳՈՎԱԳՊԱՐՈՆՆԵՐԻ ԽԱՆԱՊ ՔԱՆ. ԱՆ 150 ՊՐԱՄԻ ՓՈՒԽԱՐԵՆ 100 ՊՐԱՄ:

ՉԵՐ ԳՈՎԱԳՊՐ ԱՄԵՐ ԱՆԿԱԽՈՒՅՈՒՆՆ Է:

ՇՏԱՊԵՒՄ, ԳԵՂՂՐ ԳՈՐԾՈՒՄ Է ՄԻՆՉԵՆ ԴԵԿՏԵՄԵՐԻ 30-ը ՆԵՐԱՈՂՅԱԼ:

Այս ժամանակահատվածում կնքված երկարաժամկետ դայանագրերն ուժի մեջ են ամբողջ 2001 թ. «Ազգ» օրաթերթում ժողովուրդների համար:

ՆԵՐՈՒՄՏԱՆԵՐԱԳՐԵՐ

29 ՈՅԵՄԵՐ	
9:00 Հայրուր	22:30 Տարբերանան
9:20 Հեռուստատեղի «Մեղերի թողություն»	23:00 Վարկած 4
10:10 Հայրողաց սնոր	23:30 ARTISTOTEL
10:20 Համայնադասկեր	00:35 Ալեքսար
11:00 Գ/Ֆ «Հանդերձալ կյանք» (Մեծ Բիսանիա)	00:40 Գ/Ֆ «Բոնին եւ Կլայդը» (դրամա) (Ավարտին Սուրհանդակ)
12:40 Բարի ախորձակ	
13:00 Հայրուր	
13:20 Ուրիկոն+	7:00 Բարի առավոտ
17:00 Հայրուր	10:00, 13:00, 16:00, 19:00, 01:40 Նորություններ
17:20 Լուսասող	10:20, 17:55 Սերիալ «Բարեկրկյան առատակ»
18:00 Մարգարեարի	16:20 Սուլսերիալ «Բոլոր շներն ընկնում են դրախտ»
18:35 Շուռ «102»	16:45 Ջուկիների կանչը
19:00 Կուլիսների ետեւում	17:15... Սինչե 16 եւ բարձր
19:20 Շրջադարձ	19:25 «Կուսույի թիմի թողոր ճանադար հորդույնները»
19:50 Պոեզիայի ակնթարթներ	20:00 Մարդ եւ օրենք
20:00 Կարծիք	20:40 Սերիալ «Կանգառ ըստ դախան ջի»
20:35 Տուկ-տուկիկ	21:45 Բարի գիշեր, երեխաներ
21:00 Հայրուր	22:00 ժամանակ
21:40 1 լուր	23:00 Գ/Ֆ «Մենք ջազից ենք» (դերերում Ի. Սկլյար, Ա. Պանկրատով-Չոռնի, 1983 թ.)
21:50 XX դարի 100 հայեր, Սողոմոն Թեյեբյան	00:40 Արձաթ գուկը
22:05 Հեռուստատեղի «Մեղերի թողություն»	02:00 Դեկտեկիկ «Մայր Համսեր»
22:05 Պոեզիա	
23:00 Ուրիկոն+	
23:40 Հայրուր	
00:00 Հայրուր (ուսերեն)	
00:05 Հայրուր (անգլերեն)	
00:15 Կեղեցիկային ճեղքնթաց	
01:00 Գ/Ֆ «Այլումինե մարդուկներ» (ԱՄՆ)	
ՊՐՈՄԵԹԵԼՍ	
08:00 «Բարի լույս, Հայաստան» (8:30, 9:30 Լաթեր)	7:00, 8:00, 9:00, 10:00, 12:00, 15:00, 18:00, 21:00, 00:00 Լուրեր
10:00, 18:05 Սերիալ «Մորեա Կլարա»	7:15 Բարի լույս, Ուսաստան
10:50 «Չեղմահարկ»	7:20, 8:15 Ընտանեկան նորություններ
11:10 Բեմական խաչմերուկ	7:50, 9:50 Քաղաքային նորություններ
17:00 Սուլսֆիլմ	8:30 Հարցերի բյուրո, դասախոսանքի բյուրո
17:20 Մանկական ժամ. «Թեյի Կուրդի դասնությունները» «Գյուլի կասկի հեկիաթները»	8:50, 10:15 Սեւով սոխակի վրա
19:00 Հայերի ցեղասոսանություն. դպստության դասեր	9:30 Մանուսասներ
19:30 Ընտանեկան փաստարան	10:20 Հերթադաի բաժանմունք
20:00, 24:00 Լաթեր	10:35 «Հեռուստացմադրիկները»
20:35 Օրը	11:00 Սերիալ «Մանուկ»
21:35 «102»	12:30 «Մանա Բարբարա»
21:45 Համերգ «Անիթ»	13:30 Թոքոն «Ինչ է ուզում կինը»
22:00 «Ֆիլմը այսոյես ստեղծվեց»	14:00 Նոր «Հին բնակարան»
22:40 Գ/Ֆ «Նվազախոսի տղաները»	15:30 «Սեւ մարգարիտ»
	16:25 Սերիալ «Հարուստներն ու նեանա վորներ»
	17:25 Սերիալ «Ընկերներ 1»
	18:30 Կլիֆ Գորնեը «Վարսունականները» ֆիլմում (ԱՄՆ, 1 ին սերիալ)
	20:00 Սերիալ «Սիրո դասնություն»
	21:30 Մանուսասներ
	21:50 Մայր Դուկիկոֆը «Կենդանի վահան» ֆիլմում (ԱՄՆ)
	00:30 Լուրերից հետո
	00:40 Սերիալ «Մարդասոսանի ոլորտի լը»
	01:40 Կինոսոկոյ
	02:35 Հերթադաի բաժանմունք